

TRATATUL DE LA KÜCIÛK-KAINARGI (1774), ÎN VIZIUNEA DIPLOMAȚIEI SUEDEZE*

DE

VENIAMIN CIOBANU

Efectele păcii ruso-suedeze de la Nystad, din luna august 1721, s-au resimțit, decenii de-a rândul, în evoluția configurației politice din Europa de Nord-Est.

Deși, aparent, între Rusia și Suedia se instalaseră, în urma amintitei păci, relații nu numai pașnice, dar, chiar și de "mare prietenie", cercurile conducătoare de la Petersburg nu au ignorat posibilitatea ca Suedia să încerce să-și reia revanșa. O astfel de tentativă s-a produs, de altfel, în anul 1741, când Suedia, încurajată de Turcia și de Franța, a atacat Rusia. Războiul s-a terminat repede și în defavoarea suedezilor. Noua victorie a rușilor nu însemna, totuși, și lichidarea definitivă a stării conflictuale din bazinul Mării Baltice. De aceea, la Petersburg s-au căutat și soluții diplomatice care vizau crearea în nordul Europei a unui sistem de alianțe, menit să asigure nu numai securitatea granițelor, ci și preponderența Rusiei în zonă. Problema l-a preocupat, îndeosebi, pe omul de stat Pannin, conducătorul Colegiului Afacerilor Externe al Rusiei, care a reușit, în anul 1765, să creeze un astfel de sistem de alianțe, format din Suedia, Danemarca și Prusia, pus sub controlul Rusiei, și cunoscut sub denumirea de "Sistemul Nordic" ¹.

* Colectivul redacțional a preluat textul anexelor prezentat de autorul studiului, care respectă ortografia documentelor originale.

¹Cf. Andreas Bode, *Die Flottenpolitik Katharinas II. und die Konflikte mit Schweden und der Türkei (1768-1792)*, in Kommission bei Otto Harrassowitz-Wiesbaden, f.a., p. 57; pentru implicațiile păcii de la Nystad, în contextul amintit, vezi, Sten Carlsson, *O podziale królestwa Szwedzkiego w 1809 roku (utrata zwierzchnictwo nad Finlandie)*, în "Zapiski Historyczne", Tom.46, Rok 1981, Zeszyt 2, p. 29, 31; Klaus Zernak, *Glównie problemy historii północno-wschodniej Europy*, în "Zapiski Historyczne", Tom. 50, Rok 1985, Zeszyt 4, p. 33; Michael G. Müller, *Russland und der Siebenjährige Krieg*, în

Echilibrul de forțe creat în Nordul Europei a avut, însă, o existență efemeră, ceea ce îndreptățește afirmația că, în realitate, nu a fost vorba decât de o *ficțiune* și nu de o *realitate politică*. Deoarece, Panin "das europäische Gleichgewicht durch ein Bündnissystem der nördlichen Mächte Russland, Preussen, Schweden, England, Dänemark, Sachsen und Polen gegen die südlichen, katolischen Mächte Osterreich, Frankreich und Spanien zu sichern strebte, so liferte er nur einer Politik die zeitgenösse Fassade, der veder das "nordische System" noch das dadurch zu erreichende europäische Gleichgewicht, sondern die territoriale expansion auf Kosten Polens das eigentliche Ziel war"².

Consolidarea pozițiilor Rusiei în Polonia, mai ales după instalarea de către Ecaterina a II-a pe tronul polon a favoritului său, Stanislaw August Poniatowski, în anul 1764, a sporit îngrijorarea cercurilor conducătoare otomane. Deoarece, slăbirea Poloniei antrena după sine o gravă amenințare a pozițiilor deținute de Imperiul otoman în Europa. Cu atât mai mult, cu cât Ecaterina a II-a își masca, cu abilitate, ce-i drept, politica expansionistă spre vestul Europei, sub masca protejării religiei ortodoxe. Or, începutul acelei politici fusese făcut tocmai în Polonia, unde, după instalarea regelui Poniatowski, toate intervențiile armate ruse în problemele interne ale Republicii Nobiliare Polone erau justificate, prin necesitatea de a-i apăra pe așa zișii dezidenți din regat. Pretextul eliberării popoarelor ortodoxe de sub "jugul mahomedan" a fost utilizat, concomitent, și pentru justificarea expansiunii Rusiei către Balcani, așa că războiul declanșat, e drept, din inițiativa Porții, în toamna anului 1768, a fost, în realitate, pregătit de propaganda rusă, încă din anul 1765, propagandă care s-a străduit, și a reușit, să incite popoarele ortodoxe împotriva otomanilor³.

Lovitura dată de Ecaterina "Sistemului Nordic", prin instaurarea

"Jahrbücher für Geschichte Osteuropas", Neue Folge, Band 28, 1980, Heft 2, p. 203; pentru evenimentele din anul 1741 și urmările lor, vezi Walter Björman, *Die schwedisch-türkischen Beziehungen bis 1800*, în "Festschrift Georg Jakob. Zum siebzigsten Geburtstag" 26, Mai 1932. Gewidmet von Freunden und Schülern, Herausgegeben von Theodor Menzel, Leipzig, 1932, p. 20-21; Ragnhild Marie Hatton, *Russia and the Baltic*, în "Russian Imperialism. From Ivan the Great to the Revolution", Edited by Taras Hunczak; With an Introduction by Hans Rohn, New Jersey, 1974, p. 124-127; Sten Carlsson, *op.cit.*, p. 31 și urm.; Michael G. Müller, *op.cit.*, p. 204-205; pentru conținutul tratatului de alianță defensivă dintre Suedia și Turcia, semnat la Constantinopol, la 24 decembrie 1739, vezi B. Boetnis, *Sveriges tractater med främmande magter. Jente andra dit höranhandlingar. Åttonde delen 1723-1771*, Stockholm, 1922, p. 278 și urm.

² Andreas Bode, *op.cit.*, p. 59.

³ *Ibidem*.

controlului Rusiei asupra Poloniei, a oferit Suediei posibilitatea să întrevadă clar "was ein handlungsunfähiger Staat von seinen grossen Nachbarn einst zu erwarten hatte"⁴. Ca urmare, "partida pâlărilor", de puternică orientare antirusă, și-a consolidat pozițiile. Se aștepta, doar, momentul în care Rusia ar fi fost angajată într-un conflict militar de proporții care să fi îngăduit Suediei să încerce, încă odată, să-și obțină independența față de Rusia. De aceea, diplomația suedeză nu și-a cruțat eforturile, contribuind, astfel, nu în mică măsură, la declanșarea războiului turco-rus, în anul 1768⁵.

Un prim și foarte important rezultat al acelor demersuri s-a concretizat în imposibilitatea Rusiei, angajată în războiul cu Imperiul otoman, de a interveni în Suedia, spre a înlătura noul regim instaurat, prin lovitura de stat pașnică, înfăptuită de regele Gustav al III-lea, un nepot de soră a lui Friedrich al II-lea, în anul 1772, care scotea, *de fapt și de drept*, Suedia de sub controlul Rusiei. De aceea, Rusia s-a limitat să încheie cu Danemarca, celălalt mare adversar al Suediei în nordul Europei, în anul 1773, o alianță secretă antisuedeză, în termenii căreia părțile contractante își promiteau reciproc sprijinul, în eventualitatea unei agresiuni suedeze, și conveneau să acționeze, în vederea restaurării vechiului regim politic, înlăturat de lovitura de stat, din anul 1772. Condușă de noul Președinte al Cancelariei, Ulrik Scheffer, diplomația suedeză a reușit să reactiveze sprijinul Franței pentru țara sa⁶. Sprijinul francez s-a concretizat nu numai în tratatul de subsidii, încheiat cu Suedia, în anul 1773, ci și în plan militar, Franța angajându-se să trimită trupe, în cazul în care situația ar reclama-o. În acest scop, fortăreața Sveaborg, de la Helsingfors, a fost transformată într-un "Gibraltar nordic", urmată de măsuri concrete, pentru întărirea flotei militare suedeze⁷.

Așadar, lovitura de stat din Suedia s-a produs în împrejurări total nefavorabile pentru Rusia. Angajată în războiul cu turcii, Ecaterina a II-a a fost nevoită să accepte faptul împlinit. Pentru moment, însă, deoarece, așa cum am menționat, intenționa ca, în anul următor, 1773, să declanșeze un atac împotriva Suediei, în colaborare cu Danemarca, Prusia și Marea Britanie. Necesitățile războiului cu Turcia au determinat-o, însă, să reducă forța maritimă din Marea Baltică. În plus, pentru plănuita

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Cf. Ingvar Anderson, *A History of Sweden*. Translated from the Swedish by Carolyn Hannay, Natur och Kultur, Stockholm, 1962, p. 283-286.

⁷ Walter Hubatsch, *Die skandinavischen Staaten 1772-1864*, în "Handbuch der europäischen Geschichte", Herausgegeben von Theodor Schieder, Band 5., Klett-Cotta, Stuttgart, 1981, p. 754.

agresiune împotriva Suediei s-a declarat de acord numai Danemarca. Friedrich al II-lea nu agreea planul țarinei, deoarece acesta ar fi determinat tulburarea stabilității în Europa, pe care abia o realizase, și încă cu multă greutate, întrucât nu exista nici o îndoială că Austria nu ar fi rămas neutră. În ceea ce o privește, Anglia îi acordase Rusiei tot sprijinul pentru expediția din Arhipelag. Nu era, totuși, dispusă să o sprijine și în Marea Baltică, sprijin de pe urma căruia nu întrevedea nici un profit, de vreme ce Rusia ar fi devenit stăpâna acestei mări⁸.

Argumentul care a tras cel mai greu în cumpănă, și care a determinat-o pe Ecaterina a II-a să renunțe la planul amintit l-a constituit decizia lui Gustav al III-lea de a menține Suedia într-o strictă neutralitate. Lovitura de stat din 19 august 1772 trezise mari speranțe la Istanbul unde se conta, deja, pe sprijinul militar suedez. Trimisul suedez la Constantinopol, Ulrik Celsing, aflat în post din anul 1770⁹, le-a risipit, însă, orice speranță de acest gen, demonstrând cercurilor conducătoare otomane imposibilitatea în care se afla Suedia de a-și îndeplini obligațiile asumate, prin acordurile cu Poarta. De altfel, încă de la începutul războiului, în anul 1769, diplomația suedeză și-a declinat orice responsabilitate în acest domeniu, invocând un argument foarte serios. Anume, că alianța suedo-turcă, adică cea din anul 1739, era numai defensivă; or, Turcia era aceea care declanșase războiul¹⁰. În împrejurările din anul 1772, Suedia se afla într-o situație și mai delicată care, așa cum demonstrase Ulrik Celsing divanului otoman, fusese creată de decizia Rusiei, Danemarcei și Prusiei de a o ataca, în cazul în care ar fi intrat în război de partea Turciei¹¹.

Gustav al III-lea nu a modificat politica față de Rusia, chiar dacă situația acesteia se deteriorase grav, în urma izbucnirii războaielor lui Pugaciiov, mai ales că Turcia, înfrântă mereu pe uscat și pe mare, da semne evidente ale dorinței sale de a încheia pacea¹². În schimb, diplomația suedeză a urmărit cu cea mai mare atenție evoluția tratatelor de pace ruso-turce de la Focșani și București, din anii 1772 și 1773, desigur, cu scopul de a sesiza orice modificare a raporturilor ruso-turce, în special, care ar fi putut afecta interesele Suediei¹³.

⁸ Cf. Andreas Bode, *op.cit.*, p. 86-89.

⁹ Walter Björman, *op.cit.*, p. 21-22.

¹⁰ Andreas Bode, *op.cit.*, p. 65.

¹¹ *Ibidem*, p. 879.

¹² *Ibidem*, p. 93.

¹³ Cf. Walter Björman, *op.cit.*, p. 22.

Rapoartele lui Ulrik Celsing¹⁴, păstrate în fondul "Turcia", din Riksarkivet din Stockholm, evidențiază dorința diplomației suedeze ca Poarta Otomană să obțină maximum posibil de avantaje, în defavoarea Rusiei, ceea ce ar fi contribuit la sporirea gradului de securitate a Suediei. În acest sens pledează, între multe altele, atenționarea de către Ulrik Celsing, la începutul lunii ianuarie 1774, a lui reis efendi, Raif Ismail pașa, asupra jocului dublu, practicat de regele Prusiei, Friedrich al II-lea, căruia Poarta îi solicitase, la un moment dat, să medieze, alături de Austria, pacea cu Rusia, dar care urmărea, în realitate, să o favorizeze pe cea din urmă, în raporturile cu Imperiul otoman. Același Ulrik Celsing și-a exprimat, prin intermediul dragomanului său, Ignatius Mouradgea d' Ohsson, surprinderea că oficialitățile otomane nu i-au comunicat conținutul tratatului încheiat cu Rusia, la 21 iulie 1774, la Küciük-Kainargi¹⁵. Această remarcă a diplomației suedeze i-a dat ocazia marelui dragoman al Portii, probabil Scarlat Caradja (1770-1774), să facă o serie de considerații privind acel tratat care exprimau, în realitate, puternica nemulțumire a unei mari părți a cercurilor conducătoare otomane față de condițiile în care fusese încheiată pacea cu rușii și dorința acelorași de a beneficia de asistența Suediei, în scopul punerii pe alt făgaș a raporturilor cu Rusia¹⁶.

Tratatul de la Küciük-Kainargi a constituit, de asemenea, subiectul principal al întrevederii pe care Ulrik Celsing a avut-o, la 28 septembrie 1774, cu fostul mare dragoman, Alexandru Ipsilanti, ce tocmai fusese numit domn al Țării Românești¹⁷. Iar atunci când, în sfârșit, a luat cunoștință de conținutul tratatului, Ulrik Celsing l-a trimis la Stockholm, însoțit de comentariile ambasadorului Franței la Istanbul, de St. Priest, comentarii care trădau îngrijorarea diplomației franceze, împărtășită, în egală măsură, și de cea suedeză, față de ascendentul dobândit de Rusia, în raporturile cu Imperiul otoman. Deoarece, situația nou creată de tratatul de la Küciük-Kainargi nu putea fi de bun augur nici pentru poziția Suediei, nu numai în raporturile cu Rusia, ci și în cadrul sistemului politic european, în general¹⁸.

¹⁴ Pentru rapoartele lui Ulrik Celsing, privind desfășurarea tratativilor, vezi Sveriges Riksarkiv, *Turcica*, vol. 53, Ulrik Celsing depescher 1771-1773.

¹⁵ Vezi Anexa 1.

¹⁶ Vezi Anexa 2.

¹⁷ Vezi Anexa 3.

¹⁸ Vezi Anexa 4. Câteva din comentariile ambasadorului francez au reținut atenția istoricului Andreas Bode (cf. idem, *op.cit.*, p. 91-94); nu mi-au fost accesibile "Memoriile" lui St. Priest, motiv pentru care nu pot face trimitere și la această sursă; le-am reprodus, totuși, în întregime, așa cum le-a consemnat Ulrik Celsing, în anexa la depeșa sa, din 17 octombrie 1774, deoarece, așa cum am precizat, ele reflectau și opinia

Ulrik Celsing a însoțit comentariile ambasadorului francez, transmise la Stockholm, la 17 octombrie 1774, cu informații de ultimă oră, privindu-i pe moldoveni și pe munteni. Astfel, aflase că și unii și alții fuseseră luați "în sclavie" de către ruși, odată cu retragerea lor din cele două provincii. O altă informație pe care o avea era aceea că, puțin timp înaintea redactării raportului său, sosise la Istanbul o delegație formată din doi boieri, însoțită de un ofițer rus, având ca misiune, probabil, reglementarea cu otomanii a problemelor economice, privind Moldova și Țara Românească, provocate de război și de prevederile tratatului de pace de la Küciük-Kainargi. De asemenea, aflase că fusese reglementată, prin tratat, și problema tributului pe care cele două Principate Române erau obligate să-l achite Porții, ca și cel al "insulelor și al Arhipelagului". Ulrik Celsing mai emitea și ipoteza că tratatul era, de fapt, rezultatul "calculului și considerațiilor" făcute de Obreskov (?), "timp de aproape 30 de ani". "Aceasta este, deci, conchidea ei, grija Rusiei pentru supușii Porții Otomane; se vede clar până la ce punct au fost urmate vechile maxime, în scopul de a oferi, prin mijlocirea tratatului, ministrului rus care rezidează aici (la Istanbul – n.Ven.C.) posibilitatea de a exercita o tutelă incontestabilă asupra supușilor creștini ai Porții, în calitate de guvernator rus. De aceea, la Petersburg se face tot ce este posibil, pentru a ține secret tratatul, până la intrarea lui în vigoare, și probabil, că aceasta este cauza pentru care Rusia și Poarta au evitat să facă cunoscut", tratatul încheiat de marele vizir¹⁹.

Anexa 1

Anexă la depeșa lui Ulrik Celsing, din 17 ianuarie 1774¹

La 17 ianuarie (?) 1774, Ignatius Mouradgea d'Ohsson a avut o întrevedere cu reis efendi, Raif Ismail pașa.

Parlant ensuite de la position des choses sur le Danube, je lui dit sous le sceau du secret, que l'on mandait à Mr. l'Envoyé que les demieres

diplomației suedeze asupra tratatului, opinie exprimată, de altfel, de Ulrik Celsing, în anexa de la raportul său, din 3 septembrie 1774, către Președintele Cancelariei, Ulrik Scheffer, în care rezumă și comentariile ambasadorului francez, pe marginea tratatului); ca urmare, este de presupus că i-au fost puse la dispoziție de de St.Priest, tocmai în scopul adoptării unei atitudini comune a celor două diplomații - franceză și suedeză - față de situația creată de tratatul de la Küciük Kainargi, în Orientul European.

¹⁹ Le Comte de Saint Priest, *Memoire sur l'Ambassade de France en Turquie*, Paris, 1887.

operations de la Campagne et les diverses tentatives des Russes sur Silistre sur Varna et du côté de Cozludge³ avait été faites sur le Plan donné par S.M. le Roi de Prusse⁴ : que le Comte Romanzow⁵ faisait déjà ses dispositions pour entrer en quartiers d'hiver l'orsque il reçut l'ordre de sa Cour de recommencer les operations. Que le Roi de Prusse qui eut donner le projet, avait presumé, qu'un coup de main, fait inopinément dans une saison avancée, et dans un temps que les Soldats Ottomans ont coutume de deserter leurs camps, forcerait à la fin la Porte de ceder aux circonstances et à plier au gré de ces ennemis mais que sur la nouvelle du mauvais succès de toutes ces entreprises des Russes, le Roi de Prusse⁴ se fut offert à la Cour de Russie d'interposer de nouveau sa médiation et ses bonnes offices auprès de la Porte, pour renouveler leur négociations de la Paix.

• A la suite de ces avis, je lui insinuais que si le Roi de Prusse⁴ voulait sincèrement et sérieusement concourir à une heureuse réconciliation entre les deux empires, Il devait employer ses bonnes offices non pas auprès de la Porte (qui pour l'amour de la paix et de la tranquillité publique avait déjà porté sa condescendance au delà même de toute attente), mais plutôt auprès de la Cour de Russie pour la rendre traitable et raisonnable sur les conditions de la paix; qu'aussi si ce Prince⁴ n'employait ses services que de ce côté ci, il serait à craindre que ce ne fut en vue d'endormir la vigilance de la Porte et de faire ralentir ses préparatifs et ses dispositions militaires; qu'au reste le Ministère de la Porte savait au mieux quel degré de confiance on pourrait avoir en la Cour de Prusse. Je lui disais que c' était là la façon de penser de Mr. l'Envoyé et que d'ailleurs ce Ministre² croyait qu' en toutes les cas il était de la convenance et de l'intérêt de la Sublime Porte de ne pas laisser l'importante affaire de la négociation entre les mains du Roi de Prusse⁴ seul; idée cependant qu'il soumettait entièrement aux lumières du Ministre⁶.

Je m'aperçus sans peine de la vive impression que cette avis faisait sur l' esprit du Reis Effendi⁷. Il me répondit que les réflexions de Mr. l'Envoyé² étaient justes et sincères et qu'on pouvait être persuadé que la Sublime Porte serait sur ses gardes pour ne pas laisser leurrer par les artifices de qui que ce fut. Je lui fit alors entendre que Mr. l'Envoyé², par un effet de son zèle et de son dévouement aux intérêts de cet Empire⁸, se faisait un devoir de lui faire part de tout ce qui parvenait à Sa connaissance et de lui communiquer en même temps ses idées sur les conjonctures présentes, et qu'il faisait (ajoutait je) avec toute franchise et confiance, dans la persuasion qu'il ne serait jamais compromis ni cité, sur tout envers les autres Ministres⁹; insinuation à la quelle il répondit d'une manière également gracieuse et engageante.

Parlant ensuite de la nouvelle de l'evacuation de la Crimée par les Russes à l'exception des chateaux Gertsch¹⁰ et Jenikale, il me dit que la Porte n'en avait encore aucun avis certain.

J'en lui en souhaitais des plus agreables et des plus heureuses pour la Porte, et je finis par lui observer que l'evacuation de la Crimée, supposé que la nouvelle en fut vraie, etait une nouvelle epreuve, mais des plus convainquantes, de l'Etat de faiblesse et d'epuisement de la Russie, qui dans cette position avait pour le moins autant besoin de la paix que l'Empire Ottoman.

.....
Sveriges Riksarkiv, *Turcica*, vol. 54, Ulrik Celsings depescher 1774; orig., text descifrat.

-
1. Textul este fragmentul, în limba franceză, al raportului, redactat, în cifru, și descifrat în limba suedeză, probabil de către dragomanul legăției suedeze la Istanbul, Ignatius Mouradgea d'Ohsson; aici, și în toate celelalte cazuri, am respectat ortografia originală; documentele din acest fond nu sunt numerotate și nici paginate.
 2. Ulrik Celsing.
 3. Kozludui (?).
 4. Friedrich al II-lea.
 5. Piotr Alexandrovici Rumeantev, feldmareșal rus.
 6. Probabil marelui vizir de atunci, Mehmed pașa Musinzade.
 7. Raif Ismail pașa.
 8. Imperiul otoman.
 9. Reprezentanți, cu diverse ranguri diplomatice, ai puterilor europene, acreditați la Istanbul.
 10. Kerçi.

Anexa 2

< Constantinopol >, 17 septembrie 1774.

Ulrik Celsing, către Consiliul Privat al regelui Suediei ¹

M'étant comme à l'ordinaire présenté chez le Drogman de la Porte², pour en avoir, avant le depart de la Porte, des éclaircissements interieurs sur ce qui se passait; Cet officier² m'aborda d'abord avec un sorte d'empressement et me fit entendre que tous les Ministres étrangers³, sans faire attention au silence de la Porte sur la paix⁴, avaient sur cet objet fait au Reis Effendi⁵ diverses insinuations Amicale,

quoique adaptées aux vues différentes de leurs Cours; que ces marques d'attention et de Zele apparent, avaient pourtant satisfait le Ministère⁶, qui ne paraissait pas moins surprises du silence qui distinguait Monsieur l'Envoyé⁷ ne s'attendant pas à cette marque d'indifférence de la part d'un Ministre de Suède.

Je lui repondis, que j'ignorais ce qu'il en était des autres, mais que l'Envoyé⁷ n'était pas à même de faire quelques insinuations sur l'état actuel des choses, ne pouvant pas s'en former lui même une idée claire et précise, puisqu'il ignorait les Conditions de la Paix⁴, la position de cet Empire⁸ et ce qui plus est la façon de penser du Ministère Ottoman⁶, dont la conduite était à son égard également misterieuse.

Le Drogueman² me dit alors: Connaissant les maximes du Ministère⁶, Vous ne devez pas être surpris de ce silence qui sur ces matieres est general même forcé. Comment voulez Vous, ajouta-t-il, avec émotion, que la Porte parle de cet Paix⁴, tandis qu'elle ne peut point en rien la comprendre, toutes ses conditions sont loucher (sic !), vagues, toutes conçues en termes captieux (sic !) et susceptibles de diverses interpretations? Jamais paix n'a été plus précipitée et jamais Négotiateurs⁹ n'ont tant excédé leurs pouvoirs, ni travailler avec tant d'ignorance et de maladresse: ont est impatient de les voir arriver le Sandschack-Scherif / l'Orislamme (sic) de Mahomet / pour apprendre d'eux le Sens et l'explication de ce qu'ils ont souscrit avec tant d'aveuglement; ainsi tout ce que je puis Vous dire pour le présent en peux de mots, c'est que la Paix⁴ est honteuse, qu'elle pese à la Porte, mais que l'ouvrage n'est heureusement pas encore achevé; que la Porte souhaitait de savoir sur ces objets la façon de penser de ses Amis, surtout de ses Amis Suedois; qu'elle attendait avec impatience de Mons. l'Envoyé⁷ des Conseils, des offices amicals tendant pour le moins à l'amelioration de la Paix: qu'elle avait toute confiance en son Zele et en ses lumieres; qu'elle regardait la Suède comme une Amie sinçere et invariable et qu'elle esperait que cette Cour donnerait son attention à des objets qui ne pouvaient pas lui être indifferents: que persuadée de ses sentimens affectueux, la Porte n'en exigerait jamais l'impossible.

Le Drogueman² ajouta qu'il était probable que les circonstances présentes contribueraient à consolider encore plus, même à etandre les engagements des deux Etats¹⁰, ce qui serait d'un avantage mutuel et peutêtre plus prochain qu'on le croyait.

.....

N'ecoutant que Mon Zele pour l'Empire Ottoman et pour correspondre à cette confiance toute particuliere dont son Excellence le

Reis Effendi⁵ daigne m' honorer, je m'etais toujours fait un devoir de ne lui jamais rien deguiser de tout ce que je crois pouvoir interesser le service de la Porte; Mais ayant Elle-même gardé le silence sur les stipulations de la Paix⁴; J'aurais crû indiscret d'en hasarder un jugement quelconque ou des conjectures, encore moins de lui faire à ce sujet aucune insinuation. Que je partageais vivement les soucis de la Porte après en avoir eu connaissance ainsi que de son intention de revenir sur cette Paix⁴ qu'elle regardait elle-même comme perilleuse et honteuse quoiqu'elle n' eut pas encore reçu sa Sanction. Que l'honneur, la sureté, et la conservation d' un Etat étaient des objets si jaloux, si étroitement lié à la gloire d'un Souverain, que le Ministère Ottoman⁶ ne saurait le reconnaître; qu'ainsi je croyais une temerité offensante, d'avancer des conseils superflus et pour moi impossible, n'ayant pas une connaissance précise de la position actuelle. Que j'étais également persuadé que le Ministère Ottoman⁶ ne se meprendrait pas dans le Choix des moyens que le plus efficacement pourront operer l'amelioration désirée des conditions de la paix. Qu'il était pour moi d'autant plus difficile d'en juger, que j'ignorais de quelle façon la Porte elle même envisagait ces objets si dignes de son attention. Pénétré de reconnaissance pour l'opinion favorable que le Ministère⁶ daignait avoir de mon Zele et de mes lumieres; Je recevais avec plus de sensibilité et comme mieux meritée, la justice que la Porte rendait aux sentimens affectueux de Sa Majesté Mon Auguste Maitre¹, également la delicatesses de ceux de la Porte, qui ulterieurement faisait connaître de n'en jamais vouloir exiger l'impossible. La Sublime Porte sentait Elle même que ses interêts ne sauraient être indifferens à Sa Majesté¹, ni le devenir jamais, puisque la nécessité resserait suffisamment ces liens deja formés par une amitié naturelle, sincere et reciproque.

Sveriges Riksarkiv , *Turcica* , vol. 54, Ulrik Celsings depescher, 1774; orig., text descifrat.

1. Textul reproduce acele pasaje ale raportului lui Ulrik Celsing, care au fost cifrate și , apoi, descifrate, în limba franceză.
2. Marele dragoman, Scarlat Caragea.
- 3.Reprezentând puterile europene, acreditate la Istanbul.
4. Pacea ruso-turcă de la Küciük-Kainargi, din 21 iulie 1774.
5. Raif Ismail pașa.
6. Divanul otoman.

7. Ulrik Celsing.
8. Imperiul Otoman.
9. Plenipotențiarul otoman, la tratativele de pace.
10. Imperiul otoman și Suedia.
11. Regele Suediei, Gustav al III-lea (1771 - 1792).

Anexa 3.

< Constantinopol >, 3 octombrie 1774

Du 28 septembre¹. Le Prince Alexandre Psilanti² me fit entendre aujourd' hui, que la Porte flottait encore dans l'incertitude sur le parti qu'elle prendra au sujet de la ratification³; qu'elle attendait des avis de la Crimée et le retour de l'Officier expédié pour savoir la véritable position des choses en ce pays, et le façon de penser du Chan et de la Nation Tartare ; que plein de méfiance contre la Cour de Vienne, elle avait de la peine à se déterminer de faire la moindre ouverture à Monsiuer l'Internonce⁵ de crainte d'essuyer une nouvelle perfidie de cette Cour, et par là d'empirer les affaires de l'Empire⁶ au lieu de les améliorer; Qu'il était effectivement question de quinze milles bourses payables en trois termes, mais que la Porte songeait déjà à éluder l'exécution de cet article; que sous diverses prétextes elle trainait en longueur la ratification³ et la nomination d'Ambassadeur, en attendant que les nouvelles de la Crimée et d'autres circonstances puissent la mettre à même de travailler à l'amélioration de la paix³. Il ajoute que telle était la position actuelle des choses, mais qu'il voyait avec douleur, qu'il n'y aurait pas assez de fermeté, ni d'activité dans les démarches du Ministère⁷; qu'il saisissait toutes les occasions pour leur faire sentir sans cesse, tout le danger et toute l'humiliation d'une telle paix³; qu'il avait dit en dernier lieu au Reis Effendi⁸ et au Grand Visir⁹ même, qu'on devait regarder ce traité³ non pas comme une paix, mais comme une trêve; que le nom d'amis ne convenait pas aux Russes; qu'il n'y avait rien à compter sur eux; que cette cour¹⁰ nourrissait de vastes projets et qu'il ne fallait pas perdre un instant / ainsi que les ministres¹¹ eux même l'avaient dit plus d'une fois/ de préparer tout pour une nouvelle guerre, et faire les réformes nécessaires, sur tout dans le Militaire¹². Il disait ultérieurement que tous les Ministres¹¹ convenaient de la chose et paraissaient déterminés à l'entreprendre; mais que depuis deux mois que la paix³ était

faites, il ne leur voyait prendre aucun arrangement relatif à ces objets ; cette irresolution et l'état de faiblesse où le Ministère¹¹ languissait, il l'attribuait au peu de lumieres du Grand Visir⁹ quoique d'ailleurs doué de toutes les qualités du coeur, mais encore plus à l'indolence naturelle, à l'extrême defiance et à la puissillanimité qui faisaient le caractere du Reis Effendi⁸, qui plus éclairé, plus experimenté et plus accredité que les autres, conservait toujours la principale part dans les affaires publiques. Il me confia à cette occasion que les insinuations qu'il avait faites precedemment à Monsieur l'Envoyé¹³ étaient par ordre expresse du Ministère¹¹ et qu'ils avaient tous goûté, même aplaudi aux idées et aux reflections communiqués; qu'ainsi il ne pouvait attribuer la perplexité et l'inconsequence de leurs demarches, qu'à une indolence lethargique qui engourdissait tous les esprits, et à ce peut de concert qu'il y avait entre eux; que cependant nous ne devons pas encore regarder les choses comme desesperées; que la Suede ayant un interet direct au sort de cet Empire¹⁴, nous devons dans des moments si critiques nous donner aussi quelques mouvements, m'engageant à voir le Reis Effendi⁸, à entrer en matier avec lui, à discuter les choses et à les pousser de mon coté; ne doutant pas, disait-il, du succes de mes insinuations, qui pourront beaucoup contribuer à relever leur courage et leurs esperances, et fixer un moment plutôt leur resolution. Comme je lui observait le peu de convenance d'entamer ainsi le Reis Effendi⁸ de moimême sur de pareilles matieres, Il me dit que je n'avait d'abord qu'à parler de lui et de notre conversations, en lui faisant même entendre qu'à cet egard , je ne faisait que me preter à ses sollicitations.

.....
Sveriges Riksarkiv, Turcica, vol. 54, Ulrik Celsings depescer, 1774; orig., text descifrat.

-
1. Textul reproduce acele pasaje din raportul lui Ulrik Celsing, care au fost cifrate și descifrate în limba franceză.
 2. Alexandru Ipsilanti; mare dragoman al Porții (1774); domn al Țării Românești (1774-1782; 1796-1797)și al Moldovei (1786-1788).
 3. A păcii de la Küciük-Kainargi, încheiată de Poarta Otomană cu Rusia, la 21 iulie 1774.
 4. Şahib Ghirai al II-lea (1772-1775).
 5. Jean Amédée-François de Paule, baron de Thugut, internunțiu al Austriei la Poarta Otomană.
 6. Imperiul otoman.

7. Divanul otoman.
8. Raif Ismail paşa.
9. Izzet Mehmed paşa.
10. Curtea Rusiei.
11. Înalții dregători otomani.
12. În domeniul organizării militare.
13. Ulrik Celsing.
14. Imperiul otoman.

Anexa 4

< Constantinopol >, 17 octombrie 1774

Anexă la depeşa cifrată a lui Ulrik Celsing

Observations sur la paix des Turcs signée le 21 du Juillet 1774

Article

L'indépendance des Tartares sans autres devoirs vis-à-vis le Grand Seigneur que ceux que les Mussulmans lui rendent en sa qualité de Chef de la religion.

Observations

Il suffit de dire sur cette indépendance, que c'est le même leurre dont la Russie avait flatté les Tartares de Casan, aujourd'hui ses sujets comme le seront dans peu ceux qu'on prétendait rendre libres, avec le grand inconvénient pour l'Empire Ottoman d'avoir ces déprédateurs sur sa frontière.

Article

La navigation marchande illimitée sur toutes les mers, rivières et canaux des deux Empires.

Observation

Les Matelots qui serviront dans la navigation Russe, dans les mers Ottomannes, seront les sujets grecs qui naviguent aujourd'hui sous son Pavillon. Les navires Russes seront construits à être percés en batimens de guerre au besoin; d'ailleurs ils seront rassemblés en un clin d'oeil pour servir à transporter des Troupes de la Crimée en deux fois/24 heures à Constantinople; où par consequant on ne pourra plus jouir d'une entiere securité puisque autrefois les Cosaques seuls, tandis qu'ils étaient Maitres d'Assof, avaient tant de fois repandu l'allarme dans le Canal et presque dans les Fauxbourgs de cette Capitale. Qu'en sera-t-il lorsque les clefs de la Mer Noire sont entre les mains des Russes?

Article

On cede à la Russie: Assov, Jenikale, Guertsch¹, Kilbourn et une long langue de terre entre Boug et le Nieper².

Observation

Ces places seront autant d'Arcenaux de la Marine et depôt de Troupes nombreuses; sous pretexts de garnisons, propres à embarquer pour une invasion subite.

Article

Il y a libertée respective de relever anciennes forteresses et d'en construire de nouveaux.

Observation

On y voit l'intention de se fortifier sur les bords de la mer noire et sur tout d'elever des forteresses au milieu des Tartares pour les asservir.

Article

Il est accordé à la Russie une indemnité de quinze milles Bourses payables en trois termes.

Observation

C'est reparer le seul breche que la guerre presente a faite à la Russie: L' épuissement de ses finances; C'est lui ' fournir les moyens d'entreprendre incessamment une guerre nouvelle, pour ne pas laisser à la Porte le temps de se mettre en posture et de prendre les mesures les plus indispensables.

Article

Les Habitants des Provinces de la Valachie, lesquels seront restituées à la Porte, auront la liberté de quitter le pais.

Observation

Il est claire que l'armée Russe en évacuant, ammenera avec elle une grande partie des Habitans pour son propre païs.

Article

Les Jles de l'Archipel seront évacuées par la Flotte Russe sous un terme limité, sans qu'en cas de retard on puisse faire un grief.

Observation

Il pourra bien arriver qu'à la faveur de cette derniere clause, les Russes conservassent quelqu'une des isles jusqu'à une nouvelle guerre.

Article

Les Habitans de Conquettes restituées seront exemts d'un impots pendant deux ans.

Observation

Cette attention de la Russie en faveur des Grecs³, marque son intention de corroborer leur attachement pour elle en excitant leur reconnaissance.

Article

La Russie aura le droit de protéger auprès de la Porte les églises de la Religion Grecque⁴.

Observation

On voit de plus en plus toutes les cordes que cette Cour tend, pour s'attacher la Nation Grecque⁵: et sous prétextes de religion il n'y aura aucun de ces Rayas (Sujets non Mussulmans) que le Ministre Russe à Constantinople ne se mèlera de protéger, d'où résultera l'abandon du droit le plus essentiel de souveraineté du Grand Seigneur sur ses Sujets, et une collusion et correspondance de ceux ci avec la Russie, qui ne manquera de produire à la première guerre une rébellion générale et former des Armées auxquelles les Russes auront soin de donner des armes et des Officiers de la Nation Grecque⁵ qu'ils auront formés à loisir à la tactique militaire dans leurs propres Troupes où ils en ont introduit un grand nombre.

Article

Le traité sera ratifié respectivement dans l'espace de deux mois et l'on nommera des Ambassadeurs des deux parts.

Observation

La Russie marque par là son impatience que la Porte donne sa sanction à l'abus que le Grand Visir⁶ a fait de sa confiance. Sanction sans laquelle la paix n'est plus valable puisqu'en supposant le contraire, il faudrait admettre que le Grand Visir⁶ eût le droit de livrer l'Empire Ottoman. D'ailleurs la cession des Places de Tartarie⁷ ayant été souscrite sur le faux exposé fait dans l'ultimatum Russe de l'année passée, que les Tartares en avaient fait la Cession à la Russie; Ce serait contre toutes principes que la Porte ratifia l'usurpation des places d'un peuple reconnu indépendant par la présent traité.

Ce qui a été dit ci-dessus ainsi que la note de l'ambassadeur français⁸ envoyé le 3 septembre, comprennent ensemble les risques les plus importantes que cette paix présage pour l'Empire Ottomane ; mis comme plusieurs d'entre eux deviennent plus risqués à cause des circonstances locales, décrets ainsi que religion et préjugées nationales; le Président Celsings(?), qui est présent, pourra plus facilement établir ces sujets, ce qui n'est pas possible par correspondance ordinaire. Cette paix est probablement une suite des calculs et considérations de M. Obrescow (?) pendant près de 30 ans à cette Cour.

Je viens d'apprendre que tous les Moldaviens et Valachiens ont été entraînés en esclavage à l'évacuation de ces provinces. Ces-jours-ci deux Boyards son également arrivés en compagnie d'un officier russe pour s'occuper, parait-il, de la réglementation avec les Ottomans des questions économiques concernant la Moldavie et la Valachie.

Tel est le souci de la Russie pour les sujets de la Porte Ottomane; on revèle visiblement à quel point on a suivi les vieilles maximes pour s'appropriier par moyen du traité de donner au ministre russe ici resident⁹ une tutelle incontestable sur les sujets chrétiens de la Porte en tant que gouverneur russe. On doit là-bas ainsi qu'à Petersbourg faire tout pour tout cacher jusqu'à ce que le traité est entré en vigueur, et c'est probablement à cause de cette crainte que la Cour russe ainsi que la Porte ont évité de communiquer ce traité remarquable que le Grand Visir⁶ décédé avait trouvé aussi honnête qu'il peu de temps avant sa mort avait remercié la Providence qui lui avait laissé survivre la conclusion¹⁰.

.....

Sveriges Riksarkiv, *Turcica*, vol. 54, Ulrik Celsing depescher 1774; orig., text descifrat.

1. Kerçi.

2. Nipru.

3. Termen sub care erau desemnați și locuitorii ortodocși din Principatele Române, la care se referea articolul în discuție.

4. Adică de religie ortodoxă.

5. Adică popoarele creștine, de religie ortodoxă, din cuprinsul Imperiului otoman.

6. Mehmed pașa Musinzade.

7. Crimeea.

8. St. Priest.

9. La Istanbul.

10. Aceste ultime trei paragrafe aparțin lui Ulrik Celsing și au fost traduse, din limba suedeză, la solicitarea subsemnatului, de Dr. Margareta Bekman, Directoarea Bibliotecii Arhivelor Militare din Stockholm, căreia îi mulțumesc, și pe această cale.